

Klasifikacija ugovora o osiguranju po standardu IFRS 4

UVOD

Tranzicija našeg društva, intenzivna privatizacija društvenih i državnih preduzeća i velika ulaganja stranih investitora, doveli su do neophodnosti uvođenja svetskih standarda analize informacija o solventnosti, likvidnosti, bonitetu i finansijskom položaju privrednih subjekata kod nas.

Fondacija komiteta za međunarodne računovodstvene standarde (IASFC) obrazovala je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) i Komitet za tumačenje međunarodnog finansijskog izveštavanja (IFRIC).

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde, osnovan u Londonu, počeo sa radom 2001. godine sa ciljem da u javnom interesu razvija skup visokokvalitetnih računovodstvenih standarda koji zahtevaju transparentne i uporedive informacije o opšteprihvaćenim finansijskim izveštajima.

Komitet za tumačenje međunarodnog finansijskog izveštavanja, obrazovan je u martu 2002. godine sa zadatkom da pomaže Odboru za međunarodne računovodstvene standarde u poboljšanju standarda finansijskog izveštavanja i izveštavanja za korisnike, sastavljače i revizore finansijskih izveštaja, kao i da pravovremeno obezbeđuje uputstva za novoidentifikovanu problematiku finansijskog izveštavanja koja nije posebno obrađena u standardima Odbora za međunarodne računovodstvene standarde. Odbor je zajedno sa Komitetom doneo Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) i Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (MSFI).

1. MEĐUNARODNI STANDARDI FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA

Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja, (engl. International Financial Reporting Standards - IFRS) obuhvataju osam standarda i to:

MSFI 1 – prva primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja

MSFI 2 – Plaćanje akcijama

MSFI 3 – Poslovne kombinacije

MSFI 4 – Ugovori o osiguranju

MSFI 5 – Stalna imovina koja se drži za prodaju i prestanak poslovanja

MSFI 6 – Istraživanje i procenjivanje mineralnih resursa

MSFI 7 – Finansijski instrumenti: Obelodanjivanja

MSFI 8 – Segmenti poslovanja

U daljem tekstu ćemo se detaljno baviti IFRS 4 čiji je cilj da se definiše finansijsko izveštavanje za ugovore o osiguranju od strane nekog entiteta koji izdaje takve ugovore dok Odbor ne izvrši drugu fazu ovog projekta o ugovorima o osiguranju.

Pre objavljivanja standarda IFRS 4 u martu 2004, nije postojao jedinstven računovodstveni standard koji se bavi ugovorima o osiguranju. IASB je projekat kreiranja takvog standarda podelio u dve faze.

Zahtevi Odbora u I fazi su bili da se izvrše ograničena unapređenja računovodstvenih praksi za ugovore o osiguranju kao i obelodanjivanje koje identifikuje i objašnjava iznose u finansijskim izveštajima osiguravača koji se javljaju iz ugovora o osiguranju i koji pomažu korisnicima ovih finansijskih izveštaja da razumeju iznos, vreme i neizvesnost budućih tokova gotovine iz ugovora o osiguranju.

II faza treba da postigne bolje finansijsko izveštavanje i da ostvari opštu doslednost između svih međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS 39, MRS 18, MRS 37, itd) i okvira MSFI (uporedivost, pouzdanost, itd.). Donosi novi pristup sredstvima i obavezama kojim bi se od entiteta zahtevalo da direktno utvrdi i proceni ugovorna prava i obaveze koje se javljaju iz ugovora o osiguranju, a ne da stvara odlaganja priliva i odliva kao i sredstva i obaveza koje se javljaju iz ugovora o osiguranju koje treba da se odmeravaju po fer vrednosti.

Standard zahteva delimično poboljšanje obračuna za ugovore o osiguranju od strane osiguravača i obelodanjivanje koje identifikuje i objašnjava iznose u finansijskim izveštajima osiguravača koji se javljaju u ugovorima o osiguranju i koji pomažu korisnicima tih finansijskih izveštaja da razumeju iznos, vreme i neizvesnost budućih tokova gotovine od ugovora do ugovora.

Ukratko, I faza je posvećena obelodanjivanju i prezentaciji, dok je cilj II faze priznavanje i procena ugovora o osiguranju.

Oblasti koje imaju najviše uticaja na sadašnju praksu u kompanijama za osiguranje, a kojima se IFRS 4 u I fazi detaljno bavi su:

- Klasifikacija ugovora o osiguranju - da bi se pravilno primenio IFRS na postojeći ugovor, mora se prethodno izvršiti analiza datog ugovora. Ta analiza se primenjuje na ugovore kojima je prenet rizik osiguranja u značajnoj meri i investicione ugovore koji imaju komponentu diskrecionog učešća.
- Test adekvatnosti obaveza - osiguravač procenjuje na svaki datum izveštavanja da li su njegove obaveze po osnovu osiguranja adekvatne, korišćenjem aktuelne procene budućih tokova gotovine po osnovu ugovora o osiguranju. Ako ta procena pokaže da knjigovodstvena vrednost njegovih obaveza po osnovu osiguranja nije adekvatna u svetlu procenjenih budućih tokova gotovine, svi nedostaci se priznaju u bilansu uspeha.
- Obelodanjivanje - osiguravač obelodanjuje informacije koje identifikuju i objašnjavaju iznose u finansijskim izveštajima koji su rezultat ugovora o osiguranju kao i informacije koje omogućuju korisnicima finansijskih izveštaja da procene prirodu i stepen rizika koji nastaju iz ugovora o osiguranju.

Za II fazu odloženo je regulisanje sledećih tema, koje će imati znatno veći uticaj na praksu:

- procena vrednosti ugovora o osiguranju zadržavanjem postojećih računovodstvenih principa,
- kvalifikovanje i tretman elemenata diskrecionog učešća (paralelno računovodstvo),
- ugrađeni derivati i
- priznavanje prihoda.

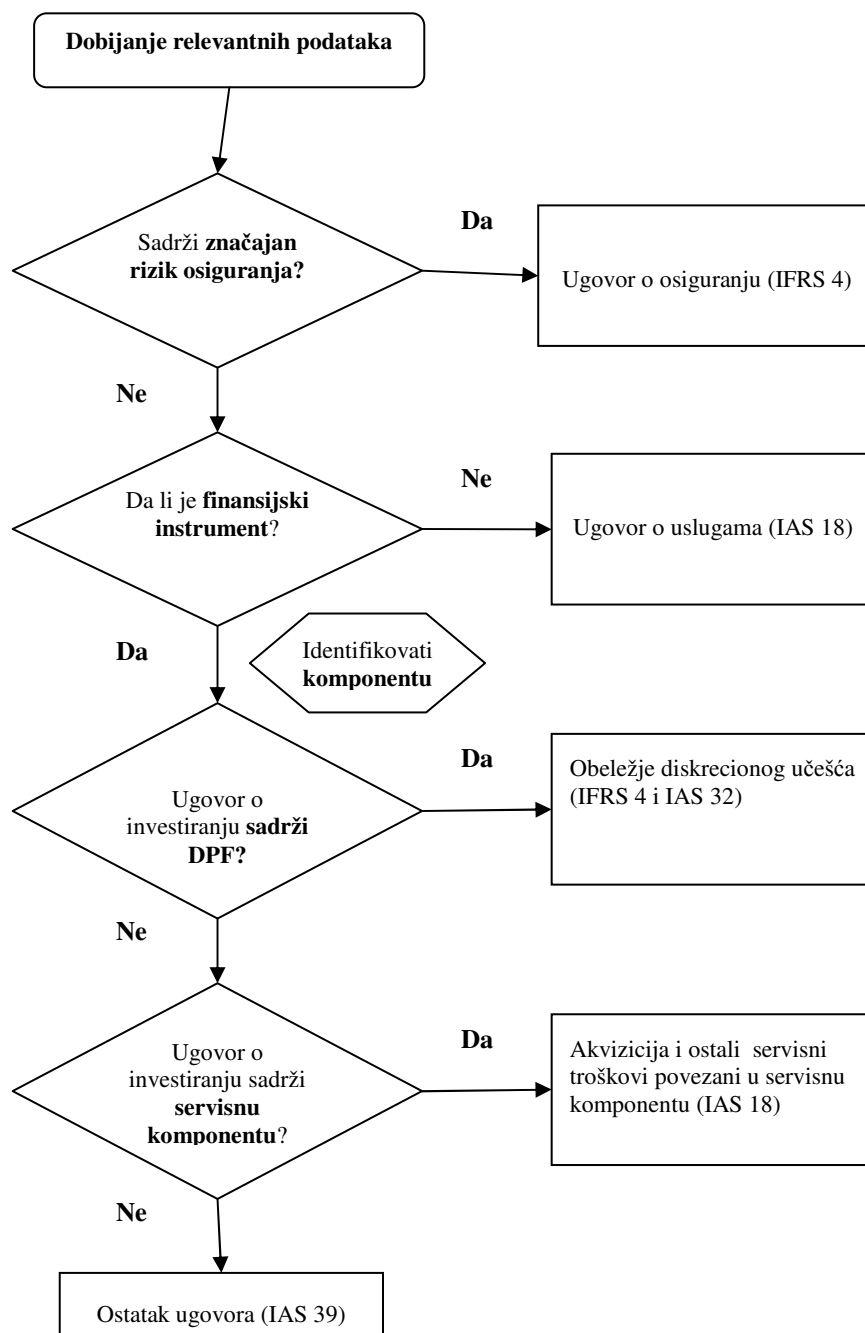
U daljem tekstu detaljno ćemo se baviti klasifikacijom ugovora o osiguranju.

2. KLASIFIKACIJA UGOVORA

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) napravio je opšte uputstvo klasifikovanja ugovora i komponenti ugovora. Međunarodno aktuarsko udruženje (engl. International Actuarial Association – IAA) je dodatno preciziralo uputstvo za klasifikaciju ugovora

o osiguranju u dokumentu Međunarodni aktuarski standard prakse broj 3 (engl. International Actuarial Standard of Practice – IASP). IASP 3 je potpuno usklađen sa IFRS standardima.

Slika 1. Algoritam klasifikovanja ugovora o osiguranju po standardu IASP 3

Iako postoje neki izuzeci, opšta klasifikacija podrazumeva:

2.1. Dobijanje relevantnih podataka;

2.2. Definicija ugovora za računovodstvene svrhe – razmatra da razdvoji ili kombinuje ugovore za računovodstvene svrhe;

2.3. Klasifikacija stand-alone ugovora o pružanju usluga – razmatra da li ugovor obrazuje finansijsku aktivu ili pasivu (u kom slučaju može biti finansijski instrument) ili pak zahteva od emitenta da obezbedi uslugu za naknadu;

2.4. Klasifikacija ugovora kao ugovor o osiguranju – određuje da li ugovor sadrži značajan rizik osiguranja, i ako sadrži primenjuje se IFRS 4;

2.5. Klasifikacija ugovora kao ugovor o investiranju – ako ugovor nije ugovor o osiguranju, određuje da li je ugovor finansijski instrument i ako jeste, klasifikuje ga kao ugovor o investiranju;

2.6. Diskreciono učešće (engl. Discretionary Participation Feature - DPF) – ako je ugovor o investiranju, odrediti da li sadrži DPF. Ako sadrži, IFRS 4 i IAS 32 se primenjuju, a ako ne sadrži onda se primenjuju IAS 32 i 39;

2.7. Uslužna komponenta – Ako je IAS 39 primenljiv, utvrditi da li ugovor sadrži servisnu komponentu. Ako sadrži, pribava i ostali troškovi povezani sa uslužnom komponentom i odgovarajući profit se tretiraju po pravilima IAS 18, a ostatak ugovora po IAS 39;

2.8. Ugrađeni derivati – za ugovore o osiguranju, investiranju i servisiranju, odrediti da li sadrži ugrađeni derivat. Ako ga ugovor sadrži, odrediti da li je ta komponenta već merena po fer vrednost ili je blisko povezana sa osnovnim ugovorom;

2.9. Raščlanjavanje ugovora na komponente – za ugovore o osiguranju, utvrditi da li je raščlanjavanje depozita potrebno ili odobreno od strane računovodstvenog uputstva. Ako jeste, depozitna komponenta se tretira po pravilima IAS 39, a komponenta osiguranja po pravilima IFRS 4.

2.1. Dobijanje relevantnih podataka

Relevantni podaci podrazumevaju podatke koji čine proizvodi i usluge izveštavanja entiteta, njihovih povezanih karakteristika, kao i dokumenti o dizajnu proizvoda, protoku gotovog novca, strategiji prodaje ili prodajnom materijalu korišćenom u distribuciji.

2.2. Definicija ugovora za računovodstvene svrhe

IAS 32.12 definiše ugovor kao sporazum dve ili više strana, koji ima jasne ekonomske posledice i po kom strane imaju malo ili nemaju nikakvo diskreciono pravo njegovog izbegavanja, obično zato što ih sporazum zakonski obavezuje. IFRS određuje ugovore koji se zasnivaju kao ekonomski sporazum između strana, a ne moraju obavezno da se zasnivaju na pravnoj osnovi, na primer pravno razumevanje odnosa između strana može biti različito od definicije IAS 32. Ugovori koji su obuhvaćeni IFRS mogu sadržati nekoliko elemenata koji predstavljaju odvojene pravne ugovore kao što i pravni ugovor može sadržati samo jedan deo sporazuma u pravnoj formi ugovora.

2.2.1. Odvajanje ugovora za računovodstvene svrhe

Aktuar može da razmotri da li neki delovi ugovora, izuzimajući pravnu stranu, mogu ili moraju imati različit računovodstveni tretman. Unutar jednog pravnog sporazuma izvesna prava i obaveze mogu imati drugačiji računovodstveni tretman od ostalih prava i obaveza u istom sporazumu. Neki ugovori o osiguranju sadrže i komponentu ugrađenog derivata i komponentu depozita. U nekim

slučajevima, od osiguratelja se zahteva ili mu je dozvoljeno da odvoji ove komponente. Delovi pravnog sporazuma mogu se smatrati kao samostalan ugovor u računovodstvene svrhe uključujući da su ti delovi sačinjeni odvojeno, posebno u cilju upravljanja rizikom, da drže različite uloge za izjednačavanje rizika, da se tretiraju kao različite grupe pod participacijom ili premijom, mogu biti prebačeni ili poništeni odvojeno (IAS 39.10), da imaju različite kontra strane. Pravni sporazum koji je u okviru IFRS 4 ne mora da se raščlanjuje na delove, čak i kad neki delovi imaju formu odvojenih ugovora, osim ako ih zahteva IFRS 4 ili IAS 39.11.

2.2.2. Kombinovanje ugovora za računovodstvene svrhe

Jedan ekonomski odnos sačinjen od dva ili više pravnih sporazuma, može se posmatrati kao jedan ugovor iz ugla računovodstva.

Osiguravač procenjuje značaj rizika osiguranja za svaki pojedinačni ugovor, a ne u odnosu na materijalnost finansijskih izveštaja. Na ovaj način, rizik osiguranja može biti značajan čak i ako postoji minimalna verovatnoća materijalnih gubitaka za ceo ugovor. Indikacije koje namera može da prepozna su totalno negativno povezan tok gotovog novca, propisan program prodaje za prodaju nekoliko sporazuma zajedno, zajedničko razmatranje ovih tipova pravnih sporazuma u internim procedurama, itd.

2.3. Klasifikacija stand-alone ugovora o pružanju usluga

Predstavlja razmatranje za odlučivanje kada ugovor ima kvalifikacije kao ugovor za pružanje usluga.

Pružanje usluga podrazumeva izvršavanje od strane entiteta ugovorom definisanog zadatka tokom ugovorenog vremenskog perioda. Ove usluge se mogu pružati tokom jednog ili više perioda. Neki ugovori za pružanje usluga su direktno povezani sa ugovorima o izgradnji. Prihod koji nastaje od tih ugovora se ne obrađuje u Standardu o prihodima već u skladu sa zahtevima za ugovore o izgradnji.

2.4. Klasifikacija za ugovor o osiguranju

Predstavlja razmatranje za odlučivanje kada ugovor ima kvalifikacije kao ugovor o osiguranju računovodstvenu svrhu IFRS.

IFRS 4 definiše ugovor o osiguranju kao ugovor po kome jedna strana (osiguravač) preuzima značajan rizik osiguranja od druge strane (osiguranik) prihvatajući da obešteti osiguranika u slučaju da određeni neizvestan budući događaj (osigurani slučaj) ostvari nepovoljan uticaj na osiguranika. IFRS 4 definiše osiguranika drugačije nego što se može naći u ugovorima o osiguranju. IFRS 4 ga definiše kao stranu koja ima pravo nadoknade ako se osigurani slučaj desio.

Osigurani slučaj

Da bi se jedan ugovor nazvao ugovor o osiguranju, mora da ima bar jedan osigurani slučaj. U ugovoru o osiguranju, dobit (osigurana suma) može biti neizvesna kao događaj, iznos ili vreme, kao rezultat rizika osiguranja prenesenog ugovorom sa osiguranika na osiguravača. Za ugovor o osiguranju, IFRS 4 zahteva da neizvesnost bude prisutna na nivou individualnog ugovora i nastaje kao rezultat rizika.

Nepovoljan uticaj osiguranog slučaja

Kao uslov za kvalifikaciju ugovora o osiguranju, IFRS 4 zahteva da osigurani slučaj mora da ima nepovoljni uticaj na osiguranika i osigurana suma predstavlja naknadu za tu posledicu.

Značajan rizik osiguranja

Rizik osiguranja je značajan ako, i samo ako, osigurani događaj može dovesti do toga da osiguravač plati značajan dodatni benefit u bilo kom slučaju, osim u slučaju nedostatka komercijalne suštine (odnosno nema primetnog uticaja na ekonomiku transakcije).

Ako bi značajne dodatne beneficije bile plative u slučajevima sa komercijalnom suštinom, uslov gore naveden se može ispuniti i ako je jako mala verovatnoća pojave osiguranog događaja ili čak i ako očekivana sadašnja vrednost potencijalnih tokova gotovine čini mali deo očekivane sadašnje vrednosti svih preostalih tokova gotovine u ugovoru. Dodatne beneficije se odnose na iznose koji prelaze one koji bi bili plativi da se nije dogodio osigurani događaj (izuzimajući slučajeve u kojima nedostaje komercijalna suština). Ti dodatni iznosi obuhvataju postupak sa potraživanjima ili procenu troškova potraživanja, ali isključuju:

- gubitak sposobnosti da se imaocu polise naplate buduće usluge,
- odustajanje posle smrti od potraživanja koja bi se izvršila posle otkazivanja ili ustupanja i
- plaćanje koje zavisi od događaja koji ne uzrokuje izaziva gubitak imaocu ugovora.

Određivanje komercijalne materije

Scenario ima komercijalnu materiju ako ima primetan efekat na ekonomiju transakcije. Neki od efekata mogu biti:

- uslov za plaćanje doprinosa za rezultate izveštavanja ili
- specifična procena rizika nije izvršena kada izveštavanje rizika nije uključeno u ugovor.

Rizik procene nije potreban za prisustvo komercijalne materije.

Baza za donošenje odluke

Određivanje značaja je izvršeno na individualnoj osnovi ugovora. Uticaj uloga, portofolio premije podešavanja klauzule ili učestvovanje odlika koje zavise u delu izvršenja ostalih ugovora se obično ignoriše.

Izmene u nivou rizika osiguranja

Ako je nivo rizika osiguranja svojstven u ugovoru koji prethodno nije kvalifikovan kao ugovor o osiguranju potom postaje značajan iz bilo kog razloga, ugovor postaje klasifikovan kao ugovor o osiguranju.

Rizik osiguranja može se smatrati značajnim od početka ako:

- nivo rizika osiguranja svojstven u ugovoru o osiguranju na početku bazira na aplikaciji prihvaćene prakse, ali je za očekivati da kasnije postane značajan u običnom toku događaja pre nego kao rezultat neočekivanih diskrecionih izvršenja prava od strane jedne partije ili promena ugovora i
- scenario povećanja rizika osiguranja koji u narednom periodu ima komercijalnu materiju.

Ugovor koji ispunjava uslove da se prizna kao ugovor o osiguranju ostaje ugovor o osiguranju dok se sva prava i obaveze ne ukinu ili ne isteknu. Neki ugovori ne prenose nikakav rizik osiguranja osiguravač na početku, mada kasnije prenose rizik osiguranja.

2.5. Klasifikacija za ugovor o investiranju

Ugovor o investiranju je neformalan termin korišćen u IFRS 4 da opiše neosiguravajuće finansijske instrumente. IAS 32.11 definiše finansijske instrumente kao svaki ugovor na osnovu koga nastaje finansijsko sredstvo jednog entiteta i finansijska obaveza ili instrument kapitala drugog entiteta. Ugovor koji nema sadržan značajan rizik osiguranja klasifikovan kao ugovor o investiranju i u oblasti je IAS 32 i IAS39 na klasu koja daje povećanje finansijske aktive ili pasive, osim ako ugovor o investiranju sadrži DPF. U tom slučaju, ugovor je subjekat IFRS 4 i IAS 32.

2.6. Obeležja diskrecionog učešća

Neki ugovori o osiguranju sadrže obeležje diskrecionog učešća kao i zagantovani element.

Emitent takvog ugovora:

- može, ali i ne mora, da priznaje zagantovani element odvojeno od obeležja diskrecionog učešća. Ako ih emitent ne priznaje odvojeno, klasifikovaće ceo ugovor kao obavezu, a ako ih klasifikuje odvojeno, zagantovani element će klasifikovati kao obavezu,
- ako priznaje obeležje diskrecionog učešća odvojeno od zagantovanog elementa, klasifikuje to obeležje ili kao obavezu ili kao odvojenu komponentu kapitala.

IFRS 4 ne precizira način na koji emitent određuje da li je obeležje obaveza ili kapital. Emitent može podeliti to obeležje na komponente obaveza ili kapitala i mora koristiti doslednu računovodstvenu politiku za tu podelu. Ako klasifikuje deo ili čitavo obeležje kao odvojenu komponentu kapitala, obaveza koja se priznaje za ceo dokument nije manja od iznosa koji bi bio rezultat primene IAS 39 na zagantovani element.

2.7. Komponente usluga

Ako ugovor (ili komponenta ugovora) koja obuhvata obaveze učinjenih usluga ne kreira finansijsku aktivu ili pasivu i ne prenosi značajan rizik osiguranja, tada je ugovor (ili komponenta) unutar IAS18.

Pružanje usluga obično podrazumeva izvršavanje od strane entiteta ugovorom definisanog zadatka tokom ugovorenog vremenskog perioda. Ove usluge se mogu pružati tokom jednog ili više perioda. Naknade za usluge upravljanja investicijama se priznaju kao prihod za vreme pružanja usluge. Neki finansijski ugovori pružanja usluga uključuju stvaranje jednog ili više finansijskih instrumenata ili komponenti osiguranja i pribavljanje usluga.

2.8. Ugrađeni derivati

Specifičnost ugrađenih derivata je da je potrebno da su odvojeni od osnovnog ugovora i da im je odmerena fer vrednost. IFRS 4.7 i IAS 39.2(e) se primenjuju na ugrađene derivate u ugovore o osiguranju osim ako i sami nisu ugovor o osiguranju.

2.9. Raščlanjavanje ugovora na komponente

Komponenta ugovora je najmanji deo ugovora koji sadrži prepoznatljivu i odvojivu odliku koja takođe sadrži sve ekonomske karakteristike neophodne za ekvivalent stand-alone ugovora.

Nekoliko komponenti mogu postojati u jednom ugovoru. Tu je razlika između razdvajanja sporazuma u nekoliko ekonomskih ugovora da bi se ispunila suština IAS 32.12, i raščlanjavanje ugovora na nekoliko komponentata. Za svrhu računovodstva, sav tok gotovine koji je rezultat prava i obaveza ugovora je podeljen i dodeljen svakoj komponenti ugovora. Komponenta uključuje i odvojeno knjiženje odlike ugovora i sve elemente ugovora koji nisu ekonomski odvojjivi od odlika. Dok je odvajanje potrebnih odlika prepoznatljivo i odvojivo, ostale potrebne odlike komponente se samo uz primenu mišljenja odvajaju.

Raščlanjavanje komponente depozita

IFRS 4.10 naznačava da je raščlanjavanje ugovora o osiguranju na komponentu depozita i komponentu osiguranja potrebno u određenim okolnostima. Ako se raščlanjuju, komponenta depozita je u oblasti IFRS 4.

Raščlanjavanje je dozvoljeno ako komponenta depozita može biti odmerena bez podrazumevanja bilo koje druge komponente. IFRS 4 zahteva raščlanjavanje ako je sastavljeno iz 2 kriterijuma:

- neka prava i obaveze komponente depozita koja bi inače ostala neprepoznatljiva,
- komponenta depozita može biti odmerena bez osvrtnja na komponentu osiguranja.

Raščlanjavanje komponente osiguranja

IFRS 4.10 označava da raščlanjavanje komponente depozita i osiguranja može biti izvedeno samo iz ugovora o osiguranju. Ako se ugovor o osiguranju odvoji na ove dve komponente, značaj prenosa rizika osiguranja se procenjuje pozivanjem na komponentu osiguranja. Značaj rizika osiguranja prenetog ugrađenim derivatima se procenjuje pozivanjem na ugrađeni derivat.

Raščlanjavanje komponenti usluga

IAS 18 označava da samo u ugovorima o investiranju, komponenta usluga može biti raščlanjena.

Odvajanje ugrađenih derivata

Prema IAS 39.11, neki ugrađeni derivati u ugovorima o osiguranju i finansijski instrumenti mogu biti razdvojeni.

Odvajanje elemenata garancije u ugovorima sa obeležjima diskrecionog učešća

Element garancije u ugovoru sa DPF možda nije komponenta pošto DPF obično ne zahteva sva potrebna obeležja kao stand-alone ugovor. Inače, veruje se da element garancije treba da uključi element garancije kako bi se kvalifikovao kao stand-alone ugovor.

Ugovori sa neobaveznim obeležjima

Neke forme ugovora zahtevaju opcije zamene tipova osiguranja i tipova sredstava da bi ugovor ličio na ugovor o osiguranju, o investiranju ili ugovor o investiranju sa DPF. U zavisnosti koja se opcija izabere na početku, da li je značajan rizik osiguranja prebačen ili postoji DPF, ugovor može biti klasifikovan kao ugovor o osiguranju, investiranju sa ili bez DPF.

3. TEORIJSKI PRIMERI KLASIFIKACIJE UGOVORA

U Tabeli br. 1 dati su primeri ugovora i njihovo analiziranje da li su ugovori o osiguranju ili ne, po definiciji koju daje I faza IFRS 4.

Tabela 1. Primeri ugovora

R.br.	Vrsta ugovora	Analiza
1.	Ugovor povezan sa jedinicom za isplatu naknada povezanih sa fer vrednošću skupa sredstava. Naknada iznosi 100% od jedinične vrednosti posle ustupanja ili dospeća i 101% jedinične vrednosti posle smrti	Ovaj ugovor sadrži komponentu depozita (100% od jedinične vrednosti) i komponentu osiguranja (dodatna naknada za slučaj smrti od 1%). Paragraf IFRS 4.10 dozvoljava odvajanje. Ako se komponenta osiguranja ne odvaja, ceo ugovor je investicioni ugovor zato što je komponenta osiguranja beznačajna u odnosu na ceo ugovor.
2.	Osiguranje doživljena. Osigurana osoba dobija isplatu u slučaju preživljavanja do određenog datuma, ali korisnici ne dobijaju ništa ako osigurana osoba umre pre tog datuma.	Ugovor o osiguranju (osim ako prenos rizika osiguranja nije beznačajan). Ako se zna da se relativno homogen portfelj osiguranja doživljenja sastoji od ugovora koji svi prenose rizik osiguranja, osiguratelj može da klasifikuje čitav portfelj kao ugovore o osiguranju bez ispitivanja svakog ugovora da bi identifikovao nekolicinu nederivatnih osiguranja doživljenja koja prenose beznačajan rizik osiguranja.
3.	Odložena renta: imalac polise će dobijati, ili može da izabere da dobija životnu uslovnu rentu po visini zagarantovanoj na početku.	Ugovor o osiguranju (osim ako prenos rizika osiguranja nije beznačajan). Ugovor prenosi rizik od smrti osiguratelju na početku, zato što bi osiguratelj možda morao da plati dodatne naknade za pojedinačni ugovor ako osiguranik izabere da uzme životnu uslovnu rentu i živi duže nego što se očekivalo (osim ako potencijalni iznos nije beznačajan u svim slučajevima koji imaju komercijalnu suštinu).
4.	Odložena renta: imalac polise će dobijati, ili može da izabere da dobija životnu uslovnu rentu po visini koja preovlađuje kada je renta započela.	Nije ugovor o osiguranju na početku, ali osiguratelj može bez ograničenja da ponovo odredi cenu rizika od smrti. U delokrugu IAS 39 <i>Finansijski instrumenti: priznavanje i odmeravanje</i> osim ako ugovor ne sadrži obeležje diskrecionog učešća. Postaću ugovor o osiguranju kada visina rente bude fiksna (osim ako potencijalni iznos nije beznačajan u svim slučajevima koji imaju komercijalnu suštinu).
5.	Ugovor koji zahteva određene isplate da bi refundirao imaoću gubitak koji pretrpi zato što određeni dužnik ne izvrši pravovremenu isplatu prema prvobitnim ili izmenjenim uslovima dužničkog instrumenta. Ovaj ugovor može imati različite pravne oblike.	Ugovor o osiguranju, ali pod delokrugom IAS 39, a ne ovog IFRS. Međutim, ako je emitent prethodno eksplicitno izjavio da on smatra takve ugovore ugovorima o osiguranju i ako je koristio računovodstvo koje se primenjuje na ugovore o osiguranju, onda emitent može izabrati da li da primenjuje bilo IAS 39 i IAS32 ^(b) ili IFRS 4 na takve ugovore o finansijskoj garanciji. Pravni oblik ovog ugovora ne utiče na njegovo priznavanje i odmeravanje. Obračunavanje od strane imaoća ugovora je van delokruga IAS 39 i IFRS 4 (osim ako ugovor nije ugovor o reosiguranju). Stoga se primenjuju paragrafi 10-12 IAS 8 <i>Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške</i> . U tim paragrafima se određuju kriterijumi koji treba da se koriste prilikom izrade računovodstvene politike ako nijedan IFRS nije primenljiv na neku stavku posebno.
6.	Garancija vezana za kredit koja, kao preduslov za isplatu, ne zahteva da je imalac izložen grešci, ili da je	Nije ugovor o osiguranju. Pod delokrugom je IAS 39

	pretrpeo gubitak posle, greške dužnika da izvrši pravovremenu isplatu za zagantovano sredstvo. Primer takve garancije je garancija kojom se zahtevaju isplate kao odgovor na promene u određenog kreditnog rejtinga ili kreditnog indeksa.	
7.	Garancije za proizvod garancije koje izdaje direktno proizvođač, dobavljač ili prodavac.	Ugovori o osiguranju, ali isključeni iz delokruga ovog IFRS.
8.	Obveznica za slučaj elementarne nepogode: obveznica u kojoj se glavnica, isplate kamate ili oboje smanjuju ako se odigra određeni događaj i ako taj događaj ne uključuje uslov da je emitent obveznice pretrpeo gubitak.	Finansijski instrument sa ugrađenim derivatom. I imalac i emitent odmeravaju ugrađeni derivat po fer vrednosti.
9.	Ugovor o zajmu koji sadrži naknadu za otplatu duga pre dospeća od koje se odustaje ako otplata pre dospeća rezultat smrti zajmoprimca.	Nije ugovor o osiguranju. Pre zaključivanja ugovora, nije postojao nikakav rizik za zajmoprimca koji odgovara naknadi za otplatu duga pre dospeća. Stoga, iako kod ugovora o zajmu zajmodavac snosi rizik od zajmoprimaca. Na taj način, rizik koji je povezan sa mogućim odustajanjem od naknadu za otplatu duga pre dospeća u slučaju smrti nije rizik osiguranja.
10.	Ugovor o zajmu kojim se odustaje od otplate celokupnog iznosa duga ako zajmoprimac premine.	Ovaj ugovor sadrži komponentu depozita (zajma) i komponentu osiguranja (odustajanje od iznosa duga u slučaju smrti, što je ekvivalent gotovinskoj nadoknadi u slučaju smrti). Ako su zadovoljeni određeni uslovi, paragraf 10 ovog IFRS zahteva ili dozvoljava odvajanje. Ako komponenta osiguranja nije odvojena, ugovor je ugovor o osiguranju ako je komponenta osiguranja značajna u odnosu na ceo ugovor.
11.	Ugovor po kome će entitet A kompenzovati entitetu B gubitke od jednog ili više ugovora koje je izdao entitet B i koji ne prenose značajan rizik osiguranja.	Taj ugovor je ugovor o osiguranju ako prenosi značajan rizik osiguranja sa entiteta B na entitet A, čak i ako neki ili svi pojedinačni ugovori ne prenose značajan rizik osiguranja entitetu B. Taj ugovor je ugovor o reosiguranju ako je bilo koji ugovor koji izda entitet B ugovor o osiguranju. U suprotnom, ugovor je direktan ugovor o osiguranju.

4. PRIMER KLASIFIKACIJE UGOVORA U PRAKSI

U tekstu koji sledi daćemo primer klasifikacije ugovora o osiguranju iz godišnjeg finansijskog izveštaja za 2006. godinu kompanije Aviva, jednu od 5 najvećih kompanija u oblasti osiguranja, koja je i najveći provajder usluga osiguranja u Velikoj Britaniji. Jedni su od vodećih lidera životnih i penzionih proizvoda u Evropi i aktivno rastu na prostorima Azije, Australije i Amerike.

„Ugovori o osiguranju su definisani kao oni koji sadrže značajan rizik osiguranja ako i samo ako osigurani događaj prouzrokuje da davalac osiguranja uradi naplatu, izuzev scenarija koji oskudevaju sa komercijalnom materijom, na početku ugovora. Ugovori mogu biti klasifikovani naknadno posle početka, ako je rizik osiguranja postao značajan. Neki ugovori koji ne podrazumevaju da budu ugovori o osiguranju pod IFRS su klasifikovani kao ugovori o investiranju.

Neki ugovori o osiguranju i investiranju sadrže obeležja diskrecionog učešća koji je ugovorno pravo da primi dodatne benefite kao dopunu za garantovane benefite. Ovo se odnosi na ugovore sa učešćem.

Ugovori o osiguranju i investiranju uopšteno nastavljaju da se vrednuju prema postojećoj računovodstvenoj praksi posle prelaska na IFRS ili akvizicije entiteta.

Računovodstvo za ugovore o osiguranju je konačno prema uputstvima Izjave Preporučene Prakse izdate od Asocijacije Britanskih Osiguravatelja decembra 2005, dopunjena u decembru 2006.

5. ZAKLJUČAK

IFRS 4 se primenjuje na sve ugovore o osiguranju i reosiguranju koje izda neki entitet i na ugovore o reosiguranju koje ima, osim za određene ugovore koje pokrivaju drugi IFRS standardi. Ovaj IFRS dozvoljava da osiguravač promeni računovodstvenu praksu za ugovore o osiguranju samo ako, kao rezultat toga, njegovi finansijski izveštaji prezentuju informacije koje su relevantnije, a podjednako pouzdane.

Takođe se i dozvoljava uvođenje računovodstvene prakse koja podrazumeva novu procenu naznačenih obaveza po osnovu osiguranja za svaki period da bi se odrazile tekuće tržišne kamatne stope. Osiguravač ne treba da menja svoju računovodstvenu praksu za ugovore o osiguranju da bi eliminisao preteranu opreznost. Kada osiguravač promeni računovodstvenu praksu za obaveze po osnovu osiguranja, može ponovo klasifikovati neka ili sva finansijska sredstva kao fer vrednosti kroz bilans uspeha.

Ovaj standard:

- razjašnjava da osiguravač ne treba da obračuna ugrađeni derivat odvojeno od fer vrednosti ako ugrađeni derivat ispunjava definiciju ugovora o osiguranju;
- zahteva od osiguravača da posebno obračuna komponente depozita nekih ugovora o osiguranju, da bi se izbeglo izostavljene imovine i obaveze iz bilansa stanja;
- razjašnjava primenljivost prakse nekad poznate kao paralelno računovodstvo;

- dozvoljava proširenu prezentaciju za ugovore o osiguranju stečene u poslovnim kombinacijama ili u transferu portfelja;
- bavi se ograničenim aspektima obeležja diskrecionog učešća sadržanim u ugovorima o osiguranju ili finansijskim instrumentima i
- zahteva obelodanjivanje koje omogućava korisnicima razumevanje iznosa u finansijskim izveštajima osiguravača koji se javljaju iz ugovora o osiguranju, kao i prirodu i stepen rizika ugovora o osiguranju.

6. LITERATURA

- *Savez računovođa i revizora Srbije*, Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja, Beograd 2007
- *JP "Službeni glasnik" br. 16*, Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja i međunarodni računovodstveni standardi, Beograd 2008
- *International Actuarial Association*, IASP 3, Classification of Contracts under International Financial Reporting Standards IFRS, Ottawa 2005
- *Aviva Plc*, Annual Report and Accounts, London 2006